

CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH VỚI QUÂN TÌNH NGUYỆN VÀ CHUYÊN GIA QUÂN SỰ VIỆT NAM GIÚP CÁCH MẠNG LÀO

PGS, TS LÝ VIỆT QUANG

*Viện trưởng Viện Hồ Chí Minh và các lãnh tụ của Đảng,
Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh*

Ngày nhận:

26-10-2024

Ngày thẩm định, đánh giá:

25-11-2024

Ngày duyệt đăng:

30-11-2024

Tóm tắt: Trong cuộc đời hoạt động cách mạng cao đẹp và trong sáng, Chủ tịch Hồ Chí Minh không chỉ phấn đấu cho độc lập, thống nhất Tổ quốc và tự do, hạnh phúc của dân tộc Việt Nam, mà còn dành sự quan tâm đặc biệt đối với cuộc đấu tranh vì hòa bình, độc lập dân tộc, dân chủ và tiến bộ của nhân loại, trong đó có cuộc đấu tranh giải phóng dân tộc của nhân dân Lào, dưới sự lãnh đạo của Đảng Nhân dân cách mạng Lào. Cùng với Trung ương Đảng, Nhà nước, Người luôn chăm lo xây dựng, bồi dưỡng, giáo dục cán bộ, chiến sĩ quân tình nguyện và chuyên gia quân sự Việt Nam sang giúp cách mạng Lào. Dưới sự chỉ đạo, quan tâm sâu sát của Đảng, Nhà nước và Chủ tịch Hồ Chí Minh, cán bộ, chiến sĩ quân tình nguyện và chuyên gia quân sự Việt Nam đã hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ được giao.

Từ khóa:

Hồ Chí Minh; quân tình nguyện và chuyên gia quân sự Việt Nam; cách mạng Lào; quan hệ Việt - Lào

Chủ tịch Hồ Chí Minh là Anh hùng giải phóng dân tộc, Nhà văn hóa kiệt xuất, vị lãnh tụ vĩ đại của Đảng và dân tộc Việt Nam, đồng thời là người chiến sĩ quốc tế lỗi lạc, người bạn trong sáng, thủy chung của nhân dân yêu chuộng hòa bình và tiến bộ trên thế giới. Trong cuộc đời hoạt động cách mạng cao đẹp và trong sáng, Người không những nỗ lực, phấn đấu

vì độc lập, tự do, hạnh phúc của dân tộc Việt Nam, mà còn quan tâm đến độc lập, tự do, hạnh phúc của các dân tộc khác, trong đó đặc biệt là Lào và Campuchia - những dân tộc láng giềng, cùng trên bán đảo Đông Dương với dân tộc Việt Nam, cùng bị thực dân Pháp, sau đó là đế quốc Mỹ xâm lược, thống trị và cùng ý chí, khát vọng giành lại độc lập, tự do, hạnh phúc. Trên cương vị đứng đầu

Đảng và Nhà nước Việt Nam, Hồ Chí Minh đã đặc biệt chú ý cử cán bộ, chiến sĩ quân tình nguyện và chuyên gia quân sự sang giúp cách mạng nước bạn, theo phương châm: “giúp nhân dân nước bạn tức là mình tự giúp mình”¹.

Ngay từ sớm, lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh đã quan tâm đến tình hình đời sống và phong trào đấu tranh cách mạng của nhân dân các bộ tộc Lào dưới ách thống trị của thực dân Pháp và tay sai. Trong những năm 1920, cùng với quá trình vận động, tổ chức cách mạng Việt Nam, trong một số tác phẩm như *Đông Dương* (1923-1924), *Bản án chế độ thực dân Pháp* (1925), Người đã dành những nội dung để tố cáo chính sách cai trị tàn bạo của thực dân Pháp không chỉ ở Việt Nam, mà còn ở Lào, khiến đời sống của người dân cực khổ, lầm than. Sau khi đến Quảng Châu, Trung Quốc, trực tiếp chuẩn bị về chính trị, tư tưởng, tổ chức cho sự ra đời của Đảng Cộng sản Việt Nam, đầu năm 1925, khi xúc tiến thành lập Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên, Người đã chú ý cử cán bộ đến chấp mỗi liên lạc, gây dựng cơ sở cách mạng ở Lào². Năm 1928, trong quá trình hoạt động cách mạng ở Xiêm (Thái Lan) và Lào, Người đã đến bản Xiêng Vàng, huyện Noong Bốc, tỉnh Khăm Muộn. Cũng trong năm này, khi đến hoạt động ở Noong Khai (Xiêm), Người đã gặp những cán bộ hoạt động ở Viêng Chăn sang để tìm hiểu về tình hình phong trào cách mạng ở Lào³.

Với sự đặt nền móng của lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh, sau ngày Đảng Cộng sản Đông Dương ra đời năm 1930, các tổ chức của Đảng đã được thành lập ở Lào và tích cực góp phần truyền bá chủ nghĩa Mác - Lênin, xây dựng cơ sở cách mạng và tổ chức các phong trào đấu tranh ở Lào.

Sau khi Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh trở về nước, trực tiếp lãnh đạo cách mạng Việt Nam

(1-1941), tại Hội nghị Trung ương 8, tháng 5-1941, dưới sự chủ trì của Người, với tầm nhìn chiến lược và sự nhận thức đúng đắn về giải quyết vấn đề dân tộc tự quyết của các dân tộc trên bán đảo Đông Dương, Trung ương Đảng Cộng sản Đông Dương khẳng định: “đã nói đến vấn đề dân tộc tức là đã nói đến sự tự do độc lập của mỗi dân tộc tùy theo ý muốn của mỗi dân tộc. Nói như thế nghĩa là sau lúc đánh đuổi Pháp - Nhật, ta phải thi hành đúng chính sách “dân tộc tự quyết” cho dân tộc Đông Dương. Các dân tộc sống trên cõi Đông Dương sẽ tùy theo ý muốn, tổ chức thành liên bang cộng hòa dân chủ hay đứng riêng thành một dân tộc quốc gia tùy ý... Sự tự do độc lập của các dân tộc sẽ được thừa nhận và coi trọng”⁴.

Sau ngày Cách mạng Tháng Tám năm 1945 thành công, trước âm mưu của thực dân Pháp quay lại xâm lược Đông Dương, Trung ương Đảng Cộng sản Đông Dương và Chủ tịch Hồ Chí Minh đã rất chú trọng chỉ đạo xây dựng và phát triển liên minh chiến đấu Việt - Lào. Trong bức thư chúc Tết năm 1946 gửi đến đồng bào Việt Nam đang sinh sống ở Lào, Người đã nêu rõ: “Lào và Việt là hai nước anh em. Mối quan hệ giữa hai dân tộc rất là mật thiết... Vậy nên sự đoàn kết chằng những bao gồm đồng bào Việt, mà bao gồm cả đồng bào Việt với đồng bào Lào. Đoàn kết chặt thì lực lượng to. Lực lượng to thì quyết thắng lợi”⁵. Với tinh thần lạc quan cách mạng và ý chí, niềm tin mạnh mẽ về tương lai tươi sáng của cách mạng hai nước, Người khẳng định: “Bây giờ, hai dân tộc ta tuy còn phải khó nhọc, nhưng tương lai của chúng ta rất là vẻ vang. Đến ngày Việt - Lào được quyền hoàn toàn độc lập, anh em ta sẽ cùng hưởng phúc thái bình”⁶.

Khi thực dân Pháp quay lại xâm lược Đông Dương, trước kẻ địch có ưu thế hơn hẳn về tiềm

lực kinh tế, quân sự, lại phải chiến đấu trong vòng vây của các thế lực đế quốc, phản động, việc thành lập và tổ chức liên minh chiến đấu giữa nhân dân ba nước Đông Dương trở thành yêu cầu bức thiết. Trên thực tế, tại nhiều nơi trên đất nước Lào, các đơn vị bộ đội Việt Nam và lực lượng kháng chiến Lào đã cùng sát cánh chiến đấu chống kẻ thù chung là thực dân Pháp xâm lược và bọn tay sai. Quan tâm đến cuộc kháng chiến của nhân dân Lào, Chủ tịch Hồ Chí Minh và Trung ương Đảng đã chỉ đạo Xứ ủy Lào, lãnh đạo các địa phương giáp Lào và các đơn vị bộ đội Việt Nam chú ý giúp các lực lượng kháng chiến Lào xây dựng vùng căn cứ, hỗ trợ vũ khí và trực tiếp chiến đấu chống lại những đợt tiến công, càn quét của quân Pháp, bảo vệ các cán bộ lãnh đạo của bạn.

Quán triệt tinh thần chỉ đạo của Chủ tịch Hồ Chí Minh, Hội nghị cán bộ lần thứ sáu của Trung ương Đảng (1-1949) quyết định “*mở rộng Mặt trận Lào - Miên*” và xác định nhiệm vụ hỗ trợ hai nước Lào, Campuchia; *thành lập quân giải phóng Lào*.

Ngày 30-10-1949, Ban Thường vụ Trung ương Đảng Cộng sản Đông Dương quyết định các lực lượng quân sự của Việt Nam được cử làm nhiệm vụ quốc tế tại Lào tổ chức thành hệ thống riêng và lấy danh nghĩa là *Quân tình nguyện*. Đây là sự kiện đánh dấu bước trưởng thành vượt bậc về quy mô tổ chức lực lượng và phạm vi hoạt động của các đơn vị Quân tình nguyện Việt Nam ở Lào. Từ đây, các đơn vị Quân tình nguyện lần lượt được thành lập tại nhiều nơi trên đất bạn Lào, tạo ra thế và lực mới, góp phần đưa cách mạng Lào phát triển lên một tầm cao mới.

Tuy nhiên, với bản chất tham tàn, ngoan cố của chủ nghĩa thực dân, thực dân Pháp không dễ chấp nhận thất bại. Với sự viện trợ ngày càng

tăng của đế quốc Mỹ được thực hiện từ năm 1949, thực dân Pháp vẫn nuôi âm mưu tiếp tục tiến hành chiến tranh xâm lược hòng chuyển bại thành thắng, đánh bại chủ lực của Quân đội nhân dân Việt Nam và các lực lượng kháng chiến trên bán đảo Đông Dương, hoặc chí ít là giành một thắng lợi quân sự có ý nghĩa quyết định để tạo ưu thế trên bàn đàm phán.

Do đó, để đánh bại những mưu toan của thực dân Pháp xâm lược và can thiệp Mỹ, đưa cách mạng Việt Nam và cách mạng các nước Đông Dương tiến lên giành những thắng lợi mới, đi đến thắng lợi cuối cùng, cần phải có những nỗ lực cao hơn nữa của quân dân hai nước Việt - Lào trong cuộc chiến đấu chống lại kẻ thù chung là hai tên đế quốc thực dân có tiềm lực kinh tế, quân sự hùng mạnh đứng hàng đầu thế giới. Cùng với việc xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân tộc làm nền tảng, nguồn lực chủ yếu của lực lượng kháng chiến, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ ra yêu cầu phải tăng cường gắn bó, đoàn kết giữa nhân dân các nước trên bán đảo Đông Dương trong cuộc đấu tranh giành độc lập: “Muốn độc lập thì các dân tộc Đông Dương quyết phải đánh tan *thực dân Pháp là kẻ thù số một*. Đồng thời phải chống bọn can thiệp Mỹ. Chúng can thiệp càng mạnh, ta càng đoàn kết và chiến đấu mạnh hơn, chống cự mạnh hơn”⁷. Người khẳng định: “Với sự đồng tâm nhất trí của ba dân tộc anh em, với sức đại đoàn kết của ba dân tộc anh em, chúng ta nhất định đánh tan lũ thực dân Pháp và bọn can thiệp Mỹ, chúng ta nhất định làm cho ba nước độc lập và thống nhất thật sự”⁸.

Tại Đại hội II (2-1951) của Đảng, cùng với việc giải quyết triệt để vấn đề quyền dân tộc tự quyết của mỗi quốc gia dân tộc trên bán đảo Đông Dương khi chủ trương thành lập ở mỗi nước một đảng để lãnh đạo cách mạng, Đảng ta

khẳng định sự cần thiết phải xây dựng, củng cố, phát triển quan hệ đoàn kết, gắn bó mật thiết giữa cách mạng Việt Nam và cách mạng Lào. Trung ương Đảng và Chủ tịch Hồ Chí Minh xác định rõ cách mạng Việt Nam phải có trách nhiệm giúp đỡ cách mạng Lào và cách mạng Campuchia. Trong Báo cáo chính trị tại Đại hội II của Đảng, Hồ Chí Minh chỉ ra rằng: “Chúng ta kháng chiến, dân tộc bạn Miên, Lào cũng kháng chiến. Bọn thực dân Pháp và bọn can thiệp Mỹ là kẻ thù của ta và của dân tộc Miên, Lào. Vì vậy, ta phải ra sức giúp đỡ anh em Miên, Lào, giúp đỡ kháng chiến Miên, Lào; và tiến đến thành lập Mặt trận thống nhất các dân tộc Việt - Miên - Lào”⁹. Người cũng đã trao đổi với đồng chí Cayxôn Phômvihản: “Các đồng chí Lào cần cố gắng thành lập cho được đảng cách mạng và ra sức củng cố đảng để đảng có đủ sức lãnh đạo cuộc cách mạng trên đất nước Lào. Về phía mình, Việt Nam luôn sẵn sàng ủng hộ và giúp đỡ các đồng chí Lào. Có Đảng cách mạng Lào lãnh đạo nhân dân Lào, có sự ủng hộ và giúp đỡ của nhân dân Việt Nam và các nước bè bạn, cách mạng Lào nhất định thắng lợi; cán bộ Lào cần tin vào sức mình”¹⁰.

Quán triệt ý kiến chỉ đạo của Chủ tịch Hồ Chí Minh, Đại hội II của Đảng xác định: “Cách mạng Việt Nam quan hệ mật thiết với cách mạng Miên và cách mạng Lào... Việt Nam có nhiệm vụ tích cực giúp đỡ các dân tộc Miên, Lào đẩy mạnh kháng chiến, đặng phối hợp chặt

chẽ với cuộc kháng chiến của Việt Nam. Giúp đỡ cách mạng Miên và Lào về vật chất và tinh thần, đặc biệt giúp đỡ đào tạo cán bộ và kinh nghiệm tổ chức và đấu tranh. Giúp đỡ dân tộc Cao Miên củng cố và phát triển Hội Ítxarác, và dân tộc Ai Lao củng cố và phát triển Hội Ítxara. Giúp đỡ hai nước xây dựng căn cứ địa, phát triển lực lượng vũ trang, thành lập Quân đội nhân dân; xây dựng, củng cố và phát triển chính quyền dân tộc chống đế quốc”¹¹.

Chủ tịch Cayxôn Phômvihản (nguyên Tổng Bí thư, Chủ tịch Ban Chấp hành Trung ương Đảng Nhân dân cách mạng Lào, Chủ tịch nước Cộng hòa Dân chủ nhân dân Lào) đã khẳng định: “Các đồng chí chiến sĩ quốc tế đặc biệt Việt Nam chấp hành chỉ thị của Đảng Cộng sản Việt Nam và Hồ Chủ tịch đã nêu cao tinh thần quốc tế vô sản trong sáng, yêu nhân dân Lào như bố mẹ, anh em ruột thịt của mình, đã đồng cam, cộng khổ, “hạt gạo cắn đôi, cọng rau bẻ nửa”... kể vai sát cánh chiến đấu sống chết bên nhau với Quân đội và nhân dân Lào trong từng chiến hào, trên khắp chiến trường trong cả nước với tinh thần anh dũng tuyệt vời”.

Trung tuần tháng 4 đến trung tuần tháng 5-1953, Trung ương Đảng và Chính phủ Việt Nam cùng Chính phủ Kháng chiến Lào đã quyết định mở Chiến dịch Thượng Lào. Về phía Quân đội nhân dân Việt Nam, Đại tướng Võ Nguyên Giáp được cử làm Chỉ huy trưởng chiến dịch; về phía bạn Lào, các đồng chí Xuphanuvông, Cayxôn Phômvihản tham gia chỉ đạo chiến dịch.

Ngày 3-4-1953, khi quân ta chuẩn bị tiến sang chiến trường Thượng Lào, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã gửi thư cho các cán bộ, chiến sĩ Quân đội nhân dân Việt Nam tham gia chiến dịch. Mở đầu bức thư, Người nhấn mạnh: “Lần này là lần đầu tiên, các chú nhận một nhiệm vụ quan trọng và vẻ vang như nhiệm vụ này, tức là giúp nhân dân nước bạn. Mà giúp nhân dân nước bạn tức là mình tự giúp mình”¹². Để thực hiện thắng lợi phương châm trên, Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu lên 4 nhiệm vụ cụ thể của các cán bộ, chiến sĩ Quân tình nguyện Việt Nam

tham gia chiến dịch: “Vượt mọi khó khăn, thi đua diệt địch, chiến đấu anh dũng ở bên đó cũng như ở ta; Nêu cao tinh thần quốc tế, tôn trọng chủ quyền, tôn trọng phong tục tập quán, kính yêu nhân dân của nước bạn; Tuyệt đối giữ gìn kỷ luật, giữ gìn danh tiếng của Quân đội nhân dân Việt Nam; Tất cả phải có quyết tâm rất cao, rất bền, tranh nhiều thắng lợi”¹³.

Phương châm “giúp nhân dân nước bạn tức là mình tự giúp mình” và bốn nhiệm vụ cụ thể nêu trên đã thực sự là kim chỉ nam, định hướng cho quá trình phối hợp hoạt động, chiến đấu của quân đội ta trên đất nước bạn, để thực sự giữ vững và phát huy những phẩm chất tốt đẹp của “Bộ đội Cụ Hồ”: trung với nước, trung với Đảng, hiếu với dân, từ nhân dân mà ra, vì nhân dân mà chiến đấu, yêu thương, kính trọng nhân dân, giúp đỡ nhân dân và vì vậy nên đi dân nhớ, ở dân thương.

Trong bối cảnh lực lượng cách mạng Lào còn non trẻ, đứng trước nhiều khó khăn thách thức, Chủ tịch Hồ Chí Minh và Trung ương Đảng rất chú ý lựa chọn những cán bộ có đức có tài sang giúp cách mạng nước bạn, đặc biệt là xây dựng lực lượng vũ trang lớn mạnh. Tháng 7-1954, Người và Trung ương Đảng đã cử đồng chí Chu Huy Mân làm Trưởng đoàn và Bí thư Đảng ủy Đoàn chuyên gia quân sự Việt Nam tại Lào, với bí danh là Đoàn 100. Trước ngày lên đường, đồng chí được Chủ tịch Hồ Chí Minh gặp và căn dặn: Phải thực hiện được mục tiêu giúp bạn xây dựng đội ngũ cán bộ quân đội trưởng thành về cả phẩm chất đạo đức và năng lực, tự đảm đương được nhiệm vụ, tự làm chủ lấy công việc. Trong quan hệ với bạn phải hết sức chú ý xây dựng sự đoàn kết hữu nghị giữa hai nước. Kết hợp chặt chẽ giữa giúp công việc và giúp bồi dưỡng con người. Phải ghi nhớ giúp bạn là tự giúp mình. Nhưng cũng phải hết sức phát huy tinh thần chủ động của bạn, tránh bao biện,

làm thay¹⁴. Trong gần 4 năm làm việc tại Lào, ghi nhớ lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh, nêu cao tinh thần đoàn kết quốc tế trong sáng, đồng chí Chu Huy Mân đã cùng đoàn chuyên gia giúp cách mạng Lào xây dựng lực lượng vũ trang và căn cứ địa cách mạng, tạo điều kiện cho lực lượng cách mạng Lào phát triển theo kịp phong trào ba nước Đông Dương, được các đồng chí lãnh đạo Đảng, Nhà nước và Quân đội Lào, như đồng chí Cayxôn Phômvihản, đồng chí Khămtay Xiphăndon đánh giá cao¹⁵.

Trong cuộc kháng chiến chống Mỹ, cứu nước, thực hiện sự chỉ đạo của Chủ tịch Hồ Chí Minh và Trung ương Đảng, phương thức hợp tác, giúp đỡ của cán bộ, chiến sĩ Quân đội nhân dân Việt Nam đối với cách mạng Lào có sự thay đổi. Trong những năm 1954 - 1959, về mặt quân sự, từ chế độ Quân tình nguyện (trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp) đã chuyển sang chế độ Cố vấn quân sự (từ năm 1959 gọi là Chuyên gia quân sự). Chế độ cố vấn tách khỏi hệ thống Quân tình nguyện và thực hiện ở ba cấp: Bộ Quốc phòng, Trường Quân chính và các đơn vị, địa phương.

Trước tình hình đế quốc Mỹ leo thang chiến tranh trên toàn Đông Dương, ngày 6-7-1959, Ban Chấp hành Trung ương Đảng Lao động Việt Nam thành lập Ban Công tác Lào, do Đại tướng Võ Nguyên Giáp làm Trưởng ban. Sau quyết định này, ngày 12-9-1959, Đoàn chuyên gia quân sự 959 được thành lập và sang hoạt động tại Lào.

Quan tâm sâu sát tình hình cách mạng Lào và chia sẻ với quân dân Lào, Chủ tịch Hồ Chí Minh tiếp tục chú ý nhắc nhở quân dân Việt Nam: “Các ngành, các cơ quan, các địa phương, mọi người dân phải tham gia đắc lực vào sự nghiệp giải phóng miền Nam, đồng thời phải tích cực giúp đỡ nhân dân Lào. Lào ở bên cạnh

ta. Bây giờ, Mỹ cũng gây chiến tranh ở đó. Nếu Mỹ và bọn phản động Lào thắng ở Lào, tức là có hại cho ta, hại nhiều không phải ít”¹⁶.

Với sự tham gia, phối hợp chiến đấu của cán bộ, chiến sĩ Quân tình nguyện và chuyên gia quân sự Việt Nam giúp cách mạng Lào, quân dân hai nước Việt - Lào, Lào - Việt đã sát cánh chiến đấu, làm nên những chiến thắng vẻ vang, oanh liệt, trở thành những mốc son trong lịch sử đấu tranh cách mạng của hai dân tộc, như: hai lần chiến thắng Thượng Lào (tháng 4 đến tháng 5-1953 và tháng 2-1954); chiến thắng Trung Lào (tháng 11-1953); chiến thắng Hạ Lào (tháng 2-1954); chiến thắng Đường 9 - Nam Lào (tháng 1 đến tháng 2-1971); chiến thắng Cánh đồng Chum - Xiêng Khoảng (tháng 5 đến tháng 11-1972),...

Nhận xét về cán bộ, chiến sĩ quân tình nguyện và chuyên gia quân sự Việt Nam, Chủ tịch Cayxôn Phômvihân đã khẳng định: “Các đồng chí chiến sĩ quốc tế đặc biệt Việt Nam chấp hành chỉ thị của Đảng Cộng sản Việt Nam và Hồ Chủ tịch đã nêu cao tinh thần quốc tế vô sản trong sáng, yêu nhân dân Lào như bố mẹ, anh em ruột thịt của mình, đã đồng cam, cộng khổ, “hạt gạo cắn đôi, cọng rau bẻ nửa”... kê vai sát cánh chiến đấu sống chết bên nhau với Quân đội và nhân dân Lào trong từng chiến hào, trên khắp chiến trường trong cả nước với tinh thần anh dũng tuyệt vời”¹⁷.

Được sự quan tâm, chăm lo của Đảng, Nhà nước và Chủ tịch Hồ Chí Minh, các thể hệ cán bộ, chiến sĩ quân tình nguyện và chuyên gia quân sự Việt Nam sang giúp cách mạng Lào đã hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ được giao, góp phần vào thắng lợi chung của cách mạng hai nước; đồng thời góp phần xây dựng, vun đắp, làm sâu sắc hơn nữa quan hệ hữu nghị vĩ đại, tình đoàn kết đặc biệt giữa hai Đảng, hai Nhà

nước và quân dân hai nước Việt - Lào, Lào - Việt. Đây là tài sản vô cùng to lớn và quý giá đã được Chủ tịch Hồ Chí Minh, Chủ tịch Cayxôn Phômvihân, Chủ tịch Xuphanuvông và các thể hệ lãnh đạo Đảng, Nhà nước, các cán bộ, đảng viên, quân dân hai nước xây đắp, gìn giữ, phát huy trong những năm trước đây và đang được tiếp nối, phát huy trong công cuộc xây dựng, phát triển và bảo vệ Tổ quốc XHCN ngày càng giàu mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh và hạnh phúc ngày nay.

1, 12, 13. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, Nxb CTQG, H, 2011, T. 8, tr. 105, 105, 105

2. Xem: *Sđd*, T. 2, tr. 20

3. Xem: *Lịch sử quan hệ đặc biệt Việt Nam - Lào, Lào - Việt Nam 1930 - 2007*, Nxb CTQG, H, 2011, tr. 28-29

4. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đảng Toàn tập*, Nxb CTQG, H, 2000, T. 7, tr. 113

5, 6. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, Nxb CTQG, H, 2011, T. 4, tr. 161, 162

7. *Sđd*, T. 6, tr. 414

8, 9. *Sđd*, T. 7, tr. 47, 40

10. *Cayxôn Phômvihân - Người con của nhân dân*, Nxb CTQG, H, 1993, tr. 13

11. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đảng Toàn tập*, Nxb CTQG, H, 2001, T. 12, tr. 148-149

14. Xem: Đại tướng Chu Huy Mân: *Thời sôi động*, Nxb QĐND, H, 2004, tr. 210

15. Xem: Đại tá Lê Xuân Thư: “Đại tướng Chu Huy Mân, người đảng viên chân chính, vị tướng tài ba, cống hiến trọn đời mình cho sự nghiệp cách mạng”, <https://cand.com.vn/Cong-an/Dai-tuong-Chu-Huy-Man-nguoi-dang-vien-chan-chinh-vi-tuong-tai-ba-cong-hien-tron-doi-minh-cho-su-nghiep-cach-mang-i223966/>, ngày đăng 15-3-2013

16. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, Nxb CTQG, H, 2011, T. 15, tr. 16-17

17. Cayxôn Phômvihân: *Xây dựng một nước Lào hòa bình, độc lập và xã hội chủ nghĩa*, Nxb ST, H, 1978, tr. 183-184.